

for Vennerne af Husmandsbevægelsen og til stor Skade, maaske endda til Ruin, for Husmændene selv. Det gælder om at have en vis Plan i dette Forhold og ikke at sætte en saadan Fart i Husmandsbevægelsen, at den kommer ganske ud af Takt med de økonomiske Rørelser paa Verdensmarkedet.

Det er nævnt af flere under Debatten her fra denne Talerstol, og det er ganske utvivlsomt rigtigt, at ingen Mennesker kan vente sig og heller ingen Mennesker venter, at den gunstige Landbrugskonjunktur vil vedblive. Nedgang maa ganske nødvendig komme, og naar denne Nedgang kommer, gælder det ikke blot for Samfundet i Almindelighed, men ogsaa for det enkelte Medlem af Samfundet om at have Modstandskraft. Men hvorledes denne Nedgang vil melde sig, og hvornaar, ved vi ikke noget om. Vi ved i Øjeblikket intet som helst om, hvorvidt det vil være muligt for Landmændene at bevare det engelske Eksportmarked. Mange tvivler om det. Det forekommer mig, at denne Tvivl ikke er helt ubegrundet. Det danske Landbrug fik et Varsel for saadant noget som en Snæs Aarsiden, da den Chamberlainske Idé om en Sæmmenslutning mellem England og Kolonierne kom frem, hvorved der ligefrem var planlagt en Toldbeskyttelse for Landbrugsprodukter af Hensyn til den nære Sæmmenslutning mellem England og Kolonierne. Det var et Varsel, som virkede ikke lidet opskræmmende. Jeg erindrer mange Avisartikler og mange Debatter fra den Tid angaaende dette Spørgsmaal. Det er et Spørgsmaal, som nu efter Krigen kommer igen og kommer igen i mere koncentreret og højest sandsynlig i mere praktisk Form. England sætter for sit eget Vedkommende al mulig Kraft ind paa at fremme det i Aarhundreder i selve England forsømt Landbrug. Det vil sætte stor Kraft ind paa at fremme Landbrugsforholdene i Irland, Irland vil for saa vidt højest sandsynlig blive vor største og vanskeligste Konkurrent. Der er neppe nogen Tvivl om, at man vil søge at sammenknytte det engelske Rige ved nærmere Aftaler af den ene eller den anden Art med Kanada og Australien og maaske videre ud. Men bliver vore gamle Markeder saaledes højest sandsynlig vanskelige for os, maa man altsaa for at drive Landbruget videre i den nuværende Form søge nye Markeder. I saa Henseende vil det vist neppe være nogen som helst Overraskelse, at jeg ikke mener, at et Landbrugseksportmarked vil kunne oparbejdes for os f. Eks. i Tyskland.

Der har man meget store Arealer, navnlig de øst-elbiske, som ganske sikkert nu, naar der kommer Ro i Forholdene dernede, vil blive undergivet en Kultur, som de overhovedet ikke har været under før. Ogsaa i Tyskland lyder Raab om Hunger efter Jord, og med endnu langt større Berettigelse end her. Heller ikke kan man vente sig, at Landbrugsbevægelsen i Tyskland skulde tage noget særligt Hensyn til os. Tyskland er vant til at bygge Toldmure, og intet Menneske vil kunne tro, mene eller tænke, at disse Toldmure ikke skulde blive opført igen til Beskyttelse af det Landbrug, som Tyskland selvfølgelig har i Sinds at skaffe sig. Heller ikke Skandinavien, Sverige og Norge, synes at kunne afgive noget Eksportmarked af nogen nævneværdig Betydning for os, dog noget, og for alle Lande og Sæmmenslutninger af Lande vil det utvivlsomt komme til at gælde, at det er af uberegnelig Betydning i saa vidt Omfang som overhovedet muligt at kunne forsynes sig selv med Levnedsmidler. Herpaa vil der blive sat stor Kraft ind, og hvad det vil betyde for vort Landbrugs Eksportbetingelser, ligger lige før. En Svingning i den Maade, hvorpaa Landbruget drives, kan blive nødvendig af ude fra kommende Grunde. Vi har før staaet overfor en saadan Nødvendighed. Vi stod overfor den saa langt tilbage som i 1718, da Holland lukkede for vor Kvægekseport. Det medførte næsten en Kalamitet for det danske Landbrug. Vi stod overfor den for ikke længere tilbage, end at saa godt som alle her i Salen vil kunne huske det, i 70erne og 80erne, da det amerikanske Korn bogstavelig talt væltede ind over Europa og gjorde en fuldstændig Omvæltning af al Landbrugsdrift herhjemme nødvendig, en Omvæltning, der — det skal gentages, thi det er en beundringsværdig Ting — blev gennemført paa en fortrinlig, enestaaende Maade med en glimrende Ledelse fra oven og udmærket udført længere nede. Men hvad vil nu en Svingning betyde for Tusinder af nyoprettede Husmandsbrug, som er ukonsoliderede og muligvis endogsaa til Dels drevne af Folk, der ikke er lige kyndige? En stærk og pludselig Udvikling vil selvfølgelig føre med sig, at man ikke kan faa Dygtigheder ind paa alle disse Brug. Hvor skal saa Husmændene under indtrædende Vanskeligheder melde sig om ikke hos Staten, Staten vil uvægerlig faa at vide, at det er den, der har ført dem paa Glatiis, og det er ganske givet i saadanne Tilfælde Staten, der vil komme til at betale; men hvis vor hidtidige Eksport vil blive